

Yhteiset Lapsemme

Att tala med små barn om rasism, etnicitet och hudfärg: tips och exempel

Marjukka Rauhala och Hanna-Leena Ylönen, Våra Gemensamma Barn rf, 2021.

Det är bra att diskutera rasism, liksom andra svåra samhällseliga frågor, med alla barn. Rasism kan emellertid inte avhandlas bara under en enstaka diskussion. Verksamhetssätt som motarbetar rasism ska finnas med i vardagen.

Varför är det viktigt att behandla temat redan med små barn?

- ✓ Barn observerar sin sociala värld och vuxnas verbala och icke-verbala budskap som kan vara oavsiktliga/omedvetna. Om man inte talar direkt om rasism med barn, lär de sig om det "indirekt" genom att observera sina föräldrar, vänner och medier.
- ✓ Till och med spädbarn skiljer på olika hudfärger. Genom att tala om hudfärger med barn lär du dem att ämnet inte är ett tabu och öppnar på så sätt en möjlighet till djupare diskussion. På så sätt hjälper du barnet att hitta ett språk för att beskriva sig själv och på ett naturligt sätt förhålla sig till skillnader mellan människor.
- ✓ Inom småbarnspedagogiken är det av största vikt att ingripa i rasism, eftersom särskilt de sex första åren är viktiga för hur barnets attityder utformas. De normer och kategorier i gemenskapen som tillägnas i barndomen om olika människogrupper påverkar hur människor förhåller sig till andra också när de är vuxna.
- ✓ Under 7-åringar är särskilt benägna att lyssna på och tillägna sig de vuxnas lärdomar.

Vad är ett antirasistiskt grepp?

Ett antirasistiskt grepp utgår från erkännande och identifiering av såväl rasism som egna fördomar, privilegier och attityder. Det kräver kontinuerlig självreflektering och att lära sig nya saker samt övning i att sätta sig i någon annans ställning. Ett antirasistiskt grepp är aktiv verksamhet. Man måste alltid ingripa i rasism.

Man måste tala med barn om orättvisan som är förknippad med rasism, eftersom redan små barn ser, upplever och återger rasism. Barn måste ges verktyg för att bekämpa rasism och man måste lära dem hur viktigt det är att behandla alla rättvist. Att motsätta sig rasism är dock inte ett hjältedåd, utan vars och ens skyldighet. Diskutera ämnet öppet och utan rädsla. Erkänn din egen okunskap och våga göra misstag och be om ursäkt vid behov.

Yhteiset Lapsemme

Tips och exempel

Säg som det är

Rasism är ett fenomen där en person i en viss människogrupp anses vara mindervärdig i förhållande till en person som hör till en annan människogrupp, till exempel på basis av hudfärg eller kultur. Du kan också berätta för barnet att rasism förekommer på alla håll i världen. Även om alla människor enligt Finlands grundlag och människorättsavtal är lika värda och i en likvärdig ställning, så finns det många människor som detta inte förverkligas för. Av historiska skäl har en vit människa fortfarande en privilegierad ställning i vårt samhälle i förhållande till andra. Nedan hittar du exempel på hur man kan inleda diskussionen.

Även om vi människor alla är lika värda, behandlas vissa människor sämre än andra till exempel på grund av sin hudfärg. Det här kan leda till mobbning och diskriminering och försvåra en människas liv. Vi människor märker inte alltid sådana missförhållanden och orättvisor som inte berör oss själva. Därför är det bra att prata om de här sakerna tillsammans så att vi kan åstadkomma förändring.

*Vi har alla vår egen hudfärg. Det finns många olika hudfärger i världen. Hurdan är din hudfärg? Hurdana hudfärger finns det i din vänkrets eller familj? Hudfärg säger ingenting om hurdan en människa är, vad hen vet, vad hen tycker om eller ens var hen är född. Utifrån kan vi inte dra slutsatser om hurdan en person är inuti, men vissa försöker ändå. **

*För länge sedan, innan du föddes, kom en grupp vita människor på idén om ras. De fördelade människor efter hudfärg och hävdade att de vita är bättre, smartare och vackrare. Och att de därför förtjänar bättre saker än andra. Det är inte alls sant och inte rättvist! Men det är en berättelse som har berättats länge. När folk tror på den här historien, som inte är sann, så kallas det rasism. **

*Rasism syns på många små och stora sätt, till exempel som orättvisa regler, idéer eller sedvänjor. Rasism finns överallt, även om vi inte alltid märker det. Därför är det viktigt att tala om det och tillsammans göra saker bättre! **

**Källa: Madison, M. & Ralli, J. 2021.*

4 Inteset Lapseemme

Anta inte

Var uppmärksam på att du själv inte gör antaganden och generaliseringar utgående från en individs hudfärg, religion eller bakgrund.

Var medveten

Var medveten om dig själv, dina fördomar och privilegier. Undvik passivitet när det gäller rasism och var medveten om olika sätt att reagera som också vi yrkespersoner kan göra oss skyldiga till: att undvika ämnet, att ringakta ämnet, att tysta diskussionen och att förneka saken.

Tala om känslor

Det är bra att hjälpa barnet att sätta ord på sina känslor och att också berätta om sina egna känslor utan att själv gå alltför djupt in i känsloreaktionen. Till exempel:

Det här kan kännas orättvist för dig och det är det också. Det får göra dig arg och skapa känslor av ilska. Saken gör också mig arg.

Om barnets omgivning och närmaste krets är mycket vit, berör det kanske inte barnet på samma sätt som om det i den egna närmaste kretsen finns personer som rasifieras.

Ta litteratur till hjälp

Särskilt med mindre barn kan det hjälpa att konkretisera saker genom att läsa barnböcker om temat eller tillsammans se program som behandlar ämnet på en nivå som är lämplig för barnets ålder. Saken kan behandlas också genom att teckna och leka.

Det är bra att läsa böcker med barnet där det förekommer många slags huvudpersoner som ser ut på olika sätt och befinner sig i olika situationer. Med hjälp av böcker kan man också lära sig empati, att sätta sig in i en annan människas ställning. Var emellertid uppmärksam på att böckerna inte ska fokusera endast på en "offerupplevelse" eller en känsla av utanförskap. Böckernas huvudpersoner ska råka ut för lika mångsidiga saker som vita huvudpersoner.

I slutet av denna text hittar du en lista över barnböcker som rekommenderas.

Inteiset Lapseemme

Ta ansvar

Berätta att rasism och orättvisa som hänger ihop med den inte är barnets fel och att barnet inte behöver känna skuld över saken. Berätta att det är vuxnas uppgift att bygga en värld där varje barn har det bra.

Ni kan dock tillsammans med barnet fundera över sätt att påverka. Ni kan diskutera till exempel hur barnet kan vara en god kompis till alla och ta alla med i leken. Berätta att i skolan och daghemmet ska man alltid berätta för de vuxna om man ser eller hör rasism, skällsord eller mobbning. Föregå själv med gott exempel som en vuxen som fördömer rasism och ingriper i diskriminering.

Fundera också över hur böcker, leksaker och andra material på daghemmet behandlar ämnet. Se till att dessa inte förstärker stereotyper om olika människogrupper.

Beakta i vardagen

När barnet och du ser eller hör stereotypiserande prat eller bildmaterial, stanna tillsammans upp och fundera över saken. Sträva aktivt efter att bryta skadliga stereotyper och att rätta till felaktiga uppfattningar. Det räcker inte att diskutera rasism med barnet en gång, utan man måste orka uppmärksamma missförhållanden på nytt varje gång man stöter på dem.

Föregå modigt med gott exempel genom att ingripa i rasism. Berätta till exempel varför något ni ser på tv eller läser i tidningen är fel. Erbjud barnet många slags objekt och leksaker att identifiera sig med.

Observera också vilka uttryck du använder och upprepar. Vilken färg talar man till exempel om när man talar om hudfärgad? Används termen allmänt på daghemmen? Ger det en vilseledande bild? Tar den hänsyn till allas hudfärger?

Rasistiska uttryck kan förekomma särskilt i äldre barnböcker. Den vuxna behöver inte läsa dem högt, utan kan berätta för barnen att man här använder ett fult/förolämpande ord.

I böckerna kan det finnas mycket stereotypa beskrivningar av olika länder, medborgarskap eller etniska grupper. Till exempel kanske de omnämner Afrika som om det vore ett land där alla människor bor på ett visst sätt. Den vuxna har till uppgift att utvidga bilden och berätta för barnet att verkligheten är mycket mer mångfasetterad.

Yhteiset Lapsemme

Ge tid och plats

Försäkra dig om att samtalssituationen är en lugn stund, och att ni har plats och tid för frågor och diskussion.

Det är bra att ge barnet tid och utrymme att smälta saker. Samtidigt är det viktigt att inte lämna barnet ensam med sina tankar och känslor efter den gemensamma diskussionen. Det är bra att fråga barnet hurdana tankar och frågor saken väckte och berätta att barnet kan vända sig till dig om det är något barnet ännu grubblar på eller funderar över.

Ge utrymme för att tala, delta och påverka

Skapa tryggare rum för de barn du arbetar med. Varje grupp kan skapa sina regler för ett tryggare rum. Det är viktigt att varje barn i gruppen kan påverka daghemmets vardag och uppleva delaktighet.

Att ingripa i rasism och stöda ett rasifierat barn

Värdesätt individen som sig själv

Det är aldrig en lösning på rasism att uppmuntra barnet att förändra sitt beteende eller utseende till att vara "mer finskt" eller för att "passa bättre in i gänget". Barnet ska känna sig värdesatt som sig själv. Barnet är inte heller skyldigt att vara kulturtolk för sin kultur, etnicitet eller religion.

Var inte "färgblind"

Ofta hör man människor säga att de inte ser färger alls när det gäller människor. Yttrandet som har goda avsikter vänder sig emellertid ofta mot sig själv. Genom att förneka betydelsen av hudfärg kan man förminska rasifierade barns erfarenheter av rasism. Trots att det är svårt, så är det viktigt att sätta ord på detta. Om man förnekar för barnet att det finns hudfärger, kan man gå miste om viktiga verktyg för att luckra upp, motarbeta och förstå rasism.

Lyssna, trösta och bekräfta

Fråga, lyssna och visa empati. En god självkänsla skyddar mot skrämmor som mobbning och rasism orsakar. Det bästa vapnet mot våra egna fördomar är empati och att utveckla den. Empatin utvecklas genom att lyssna aktivt och ställa frågor. Var redo att ta emot och höra också om svåra upplevelser. Barn kan låta bli att berätta om sina upplevelser för att skydda de vuxna.

Inteiset Lapseemme

Pressa inte att tala

Alla barn med en mångkulturell bakgrund eller som rasifieras går inte igenom samma svårigheter. En del vill inte eller har inte ett behov av att tala om saken med dig. Vi ska alla aktivt stöda dem och vara redo att svara när det finns ett behov.

Utred och ingrip

Det är skäl att ingripa målmedvetet i rasistiska situationer. Ansvar för att reda ut situationen ska alltså aldrig lämnas på barnets axlar, utan de vuxna måste ingripa i rasism och följa med att situationen verkligen utreds.

Diskutera och ge råd

Värdesätt barnets egna sätt att handla i situationen och hjälp hen att utveckla dem.

Att ingripa i rasistisk mobbning och diskriminering:

- ✓ Stå på dig och var saklig.
- ✓ Tala om saker med deras rätta namn från början och gå inte med om någon förminskar det som skett.
- ✓ Om det är frågan om en situation mellan barn, lönar det sig att involvera allas vårdnadshavare/nära vuxna i att reda ut saken. Barnen tar nämligen ofta modell just av dessa personer i sitt beteende. Varje vårdnadshavare/nära vuxen är en individ, och det är bra att överväga olika sätt att reda ut situationen från fall till fall.
- ✓ Den vuxna som ansvarar för platsen där händelsen skett (lärare, handledare, tränare) ansvarar för utredningen av den rasistiska situationen. Om hen inte vill tillkännage eller ingripa i rasismen, kontakta chefen.
- ✓ Kom ihåg att öknamn och mobbning också kan vara ömsesidigt.
- ✓ Dessutom: Medling fungerar i situationer där båda parterna är skyldiga, inte i situationer där den ena är subjekt och den andra objekt. Man kan inte "bli sams" om rasism, det är något som ska fördömas. Medling som gäller någons etniska bakgrund är inte rätt mekanism att ingripa i rasism. Man måste ställa upp tydliga gränser för rasism, inte medla.
- ✓ Gör en brottsanmälan om situationen kräver det.

Yhteiset Lapsemme

Att ingripa i rasism från vuxnas håll

I situationen:

- ✓ Avbryt situationen.
- ✓ Låt dig inte provoceras.
- ✓ Lämna inte barnet ensam. Stöd och lyssna.
- ✓ Om du märker att en vuxen talar eller handlar rasistiskt så att ett barn hör, kan du själv framföra din syn på saken.

Efter situationen:

- ✓ Ta upp saken när barnen inte är där.
- ✓ Låt dig inte provoceras.
- ✓ Berätta för chefen och be hen delta i diskussionen vid behov.
- ✓ Berätta varför handlingen/kommentaren är problematisk och vem den kan skada. Ta hjälp av fakta.
- ✓ Kontakta vid behov:
 - Chef/en högre chef/chefen för småbarnspedagogiken
 - Diskrimineringsombudsmannen www.syrjinta.fi/sv (diskrimineringsfall)
 - Riksdagens justitieombudsman
[https://www.oikeusasiamies.fi/sv/web/guest/hur-gor-man-ett-klagomal-\(barnets-rattigheter\)](https://www.oikeusasiamies.fi/sv/web/guest/hur-gor-man-ett-klagomal-(barnets-rattigheter))
- ✓ Personalen inom småbarnspedagogiken har också anmälningsskyldighet om missförhållanden eller hot om missförhållanden som riktar sig mot genomförandet av småbarnspedagogiken. Syftet med anmälningsskyldigheten är att stärka de metoder som personalen inom småbarnspedagogiken har för att ingripa i missförhållanden eller hot om missförhållanden som riktar sig mot barnets småbarnspedagogik, så att de snabbt uppdagas och kan åtgärdas i tid.

Yhteiset Lapsemme

En antirasistisk och inkluderande fostrare

- ✓ Lär barnen att mänsklighet är det viktiga, inte hudfärg. Alla människor är lika värdefulla. Berätta att detta i praktiken inte alltid förverkligas, utan hudfärgen påverkar hur människor ses.
- ✓ Berätta om privilegier och vad de innebär. Ge barnen exempel på privilegier, så som att få röra sig fritt i affärer utan att en vakt ständigt följer efter, eller att slippa fundera över om man är den enda som sticker ut ur mängden på grund av sin hudfärg varje gång man deltar i nya sammanhang.
- ✓ Läs och titta med barnet på litteratur, filmer och program där det förekommer en mångfald av människor i alla slags uppgifter och roller.
- ✓ Välj med avsikt böcker som enligt barnets åldersnivå berättar om historia (bl.a. slaveri och kolonialism, assimilation av samerna) och människorättsrörelser.
- ✓ Se till att det vid enheten för småbarnspedagogik finns leksaker som alla barn kan identifiera sig med.
- ✓ Lär dig att förklara rasism med egna ord. När du märker rasism i vardagen, påpeka det för barnet och tala öppet om det. Det hjälper barn att göra detsamma när de själva blir vuxna.
- ✓ Ge barnet medel att bekämpa rasism till exempel genom att lära barnet vänskaps- och empatifärdigheter. Uppmuntra barnet att berätta om missförhållanden som det stöter på för en vuxen.

Källor:

Adoptivfamiljer rf 2015. Adoptoidun kokema rasismi.

Allport, G. 1954. The Nature of Prejudice. 25th Anniversary Edition. New York: Basic Books.

American Psychological Association 2018. Speaking of Psychology: Something Happened in our Town. Episode 64. https://www.apa.org/research/action/speaking-of-psychology/something-happened?fbclid=IwAR2ECTvKngXJjPm7nX2WBEIBRnjJp_aoblC0eB9t9psmqec2ncD_V4f_Fc8
Hänvisning 6.9.2021.

Brown, R. 2010. Prejudice. It's Social Psychology. Cornwall: Wiley-

Blackwell. Faye, N. 2019. Miten puhua ruskeudesta valkoisena vanhempana? Ruskeat tytöt.

Madison, M. & Ralli, J. 2021. Our Skin: A First Conversation About Race. Penguin USA.

Yhteiset Lapsemme

Barnböcker där en mångfaldig och jämlik representation är naturligt närvarande i vardagen:

CA Davids, Mary-An Hampton, Salonki reilukutri, Marjukka Weide 2019

Riina Katajavuori, Salla Savolainen, Mennään jo naapuriin, Tammi 2017

Johanna Lestelä, Tuikun tärkeä tehtävä, Otava 2019

Jessica Love, Julius on merenneito, S&S 2020

Sanna Mander, Avain hukassa, S&S 2017

Sanna Pelliccioni, Onni-poika saa uuden ystävän, 2012

Veera Salmi, serien Päiväkoti Heippakamu, Otava

Maire Soiluva, Jutta Varjus, Viivi tykkää koulusta, Adoptioperheet, 2009

Katri Tapola, Karoliina Pertamina, Oiva-böckerna, S&S

Leena Virtanen, Pikku Xing, Tammi 2004

Saara Viljamaa, Mirikka Syrjälä, Koira ja kirahvi, N-Y-T NYT 2013

Jani Toivola, Poika ja hame, Otava 2021

Sanna Pelliccioni & Katri Tapola, Tervetuloa, Otava 2021

Sanna Pelliccioni, Maami Snellman & Kiti Szalai, Muistan sinua rakkaudella, Teos 2020

Umar Mohammed, Soukaina Lalla Greene, Samad in the desert – Samad oo lamadegaanka jooga,
Scansom Publishers 2007

Abdulla Tukay, Vedenhaltijan kampa – Su anasi, Yabalak grp. 2009

Helena Blomerus, Satu Blomerus, Helena Korpela & Irmeli Matilainen, Rassako reevos - Yökettu,
Utbildningsstyrelsen 2017

Maisa Savolainen, Amnesty International & Lasten keskus, Me kaikki synnymme vapaina:

Ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus lapsille, 2008